

Odborná činnost České národopisné společnosti v Hodnotícím orgánu Mezivládního výboru UNESCO pro zachování nemateriálního kulturního dědictví

Petr Janeček

Nemateriální kulturní dědictví (intangible cultural heritage), úspěšný konceptuální (ale i jazykový) novotvar vytvořený experty mezinárodní organizace UNESCO pro označení prvků expresivní kultury sdílených různými typy komunit celého světa, pro které se v minulosti používaly termíny typu *folklor*, *tradice* či (*tradiční*) *lidová kultura*, se v posledních letech v mezinárodní kulturní politice etabloval jako určitá protiváha „tvrďším“ konceptům jako je *světové dědictví*. Na vytváření konceptu nemateriálního kulturního dědictví se na přelomu milénia výrazným způsobem podíleli odborníci z oblasti etnologických a antropologických věd (především evropské etnologie a folkloristiky), kteří se dnes zabývají jak základním výzkumem kriticky interpretujícím jeho používání a dopady, tak související aplikovanou odbornou činností.

Pravděpodobně nejvýznamnější formou této aplikované odborné činnosti je práce v poradních orgánech Mezivládního výboru UNESCO pro zachování nemateriálního kulturního dědictví (Intergovernmental Committee UNESCO for Safeguarding Intangible Cultural Heritage). Po zkušenostech z minulých let, kdy participovala na aktivitách Poradního orgánu (Consultative Body), byla Česká národopisná společnost (Czech Ethnological Society) jako akreditovaná odborná nezisková organizace UNESCO pro oblast nemateriálního kulturního dědictví zvolena k další úzké odborné spolupráci v rámci této mezinárodní organizace. Česká národopisná společnost v této prestižní odborné poradenské činnosti v oboru aplikované etnologie navázala na svoji práci z počátku tohoto desetiletí, která byla v UNESCO (respektive v Sekci pro nemateriální kulturní dědictví Kreativní divize Kulturního sektoru) hodnocena, stejně jako ostatní aktivity zástupců České republiky (respektive Ministerstva kultury a Národního ústavu lidové kultury), z odborného hlediska zatím velice pozitivně.

Na čtyři léta, od roku 2016 do roku 2019, se tak Česká národopisná společnost (dále ČNS) stala členem nově vytvořeného Hodnotícího orgánu (Evaluation Body) Mezivládního výboru UNESCO pro zachování nemateriálního kulturního dědictví, jehož hlavním cílem je odborné posuzování nominací jednotlivých členských států Úmluvy o zachování nemateriálního kulturního dědictví (ke které zatím přistoupilo přes 160 členských států UNESCO) do světových seznamů. V Hodnotícím orgánu zasedá celkem šest zástupců akreditovaných nevládních neziskových organizací z celého

světa vybraných losem na základě kombinace „geografické spravedlnosti“ a rovnocennosti doby jejich působení. Vedle ČNS je to v aktuálním funkčním období z EG I (západní Evropa) Norský institut pro tradiční řemesla, z EG III (Ameriky) — Asociace přátel brazilského lidového umění — Muzeum Casa do Pontal, z EG IV (Asie) — Čínská folkloristická společnost, z EG V (Afrika) — Ugandská mezikulturní nadace), a z EG VI (arabské země) — Syrský rozvojový fond (v roce 2017 došlo k výměně zástupce EG VI za Egyptskou folkloristickou společnost). Vedle zástupců nevládních neziskových organizací v Hodnotícím orgánu dále zasedá šest odborníků — zástupců států, které podepsaly Úmluvu o zachování nemateriálního kulturního dědictví (v letech 2016–2017 to bylo za EG I – Portugalsko, EG II – Srbsko, EG III – Venezuela (od roku 2017 Chile), EG IV – Japonsko (od roku 2017 Vietnam), EG V – Keňa, EG VI – Maroko).

Hlavní náplní práce Hodnotícího orgánu, která probíhá třikrát ročně v hlavním sídle UNESCO v Paříži, je výše zmíněné kolektivní odborné projednávání a hodnocení nominací jednotlivých členských států do tří mezinárodních seznamů nemateriálního kulturního dědictví — *Reprezentativního seznamu nemateriálního kulturního dědictví lidstva*, *Seznamu nejlepších praktik pro zachování nemateriálního kulturního dědictví*, a *Seznamu nemateriálního kulturního dědictví určeného k urgentní ochraně*. Hodnotící orgán je odborným a poradním kolegiem Mezivládního výboru pro zachování nemateriálního kulturního dědictví, který projednává jeho doporučení během výročního zasedání Mezivládního výboru, které probíhají vždy na konci každého roku a kde je rozhodováno o udělení jednotlivých nominací.

ČNS z rozhodnutí jejího Hlavního výboru nominovala na léta 2016 a 2017 svého zástupce dr. Petra Janečka z Ústavu etnologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, který se účastnil všech jednání Hodnotícího orgánu v sídle UNESCO v Paříži, na kterých prezentoval odborné hodnocení všech podaných nominací ze strany ČNS. Toto hodnocení kolektivně vypracovávalo Kolegium hodnotitelů ČNS, které bylo rozhodnutím Hlavního výboru ustanoveno z členů ČNS — předních domácích odborníků na jednotlivé aspekty nemateriálního kulturního dědictví, kteří zároveň disponovali zkušeností s hodnocením nominací z minulých let a dobrou znalostí minimálně jednoho ze dvou pracovních jazyků Hodnotícího orgánu (angličtina a francouzština). Kolegium hodnotitelů ČNS pracovalo v roce 2016 v počtu 14 členů, v roce 2017 pak v počtu 16 členů. V roce 2016 hodnotilo celkem 51 nominací do všech tří mezinárodních seznamů nemateriálního kulturního dědictví (37 do Reprezentativního seznamu, 7 do Seznamu nejlepších praktik, a 5 do Seznamu urgentní ochrany), v roce 2017 pak celkem 49 nominací (36 do Reprezentativního seznamu, 4 do Seznamu nejlepších praktik, 6 do Seznamu urgentní ochrany). Kvůli předejití potenciální podjatosti se Kolegium hodnotitelů neúčastnilo hodnocení žádné národní či multinacionální nominace, ve které figurovala v roli nominujícího Česká republika. Hodnocení Kolegia hodnotitelů pak zástupce ČNS dr. Petr Janeček pravidelně prezentoval na všech jednáních Hodnotícího orgánu, která probíhala vždy v březnu, červnu a září 2016 a 2017. Odbornou kvalitu hodnocení ze strany ČNS dokládá skutečnost, že se její hodnocení v drtivé většině shodovalo s hodnocením ostatních členů Hodnotícího orgánu, přičemž občas byla některá kritéria hodnocena přísněji (což bylo ze strany UNESCO kvitováno s povděkem s odkazem na profesionalitu ČNS).

Aktivity ČNS v Hodnotícím orgánu UNESCO budou pokračovat i v dalších letech; na místě je pak konstatování, že je vhodné je považovat za velice významnou součást činnosti ČNS, respektive domácí etnologie obecně, související s prohlubováním její mezinárodní prestiže a zahraničních kontaktů, v dnešním globalizovaném světě tak potřebných.

